

Profesjonsnær verkstedsmetodikk

Verksted i grunnskolelærerutdanningen ved Høgskolen i Vestfold 2010

Av Fride Lindstøl og Mattias Øhra

Bakgrunn:

Lærerutdanningens svake profesjonsinnretting

Kritikken av lærerutdanningens svake profesjonsinnretting har i de siste årene blitt mer tydelig i den skolepolitiske debatten og innenfor forskning¹.

I Lærerutdanningen for ungdomstrinnet (LUT) ønsket vi å utvikle den læreren som ivaretar et profesjonsperspektiv, og som er i stand til å avlese ungdommens identitetsarbeid, deres kultur og videre har en innsikt i ungdommenes oppvekstvilkår og de kulturteknikker som ungdom i dag behersker². I tidligere prosjekter ved lærerutdanningen i Vestfold har vi søkt å endre fokus fra et individualistisk syn på læring til et mer sosiokulturelt og kollektivt syn hvor kommunikasjon i læringsfellesskapet har vært sentralt (Øhra 2003, 2004 og 2006. Otnes 2007). Et av de mest sentrale fokusområdene i prosjektet *IKT og nye læreprosesser 2000-2003* var begrepet; *transparente læringsprosesser*.

Med *transparente læreprosesser* ligger det et mål om å bevege oss bort fra en individrettet didaktikk. Gjennom et fokus på de kollektive krefter i læringsprosessen vektlegges en didaktikk for læringsfellesskapet. For studentene vil dette medført en mer gjennomslagskraftig lærings- og arbeidssituasjon hvor den enkelte blir mer synlig i fellesskapet. Gjennom arbeider på nett og med digitale mapper har studentene måttet venne seg til en mer åpen og kooperativ arbeidsform (Øhra 2003:14).

I prosjektets avsluttende rapport anbefales blant annet følgende intensiveringspunkter:

Vi bør intensivere arbeidet videre for å tilrettelegge for en transparent læringsøkologi gjennom at:

- Videreføre arbeidet ved å flytte vekten fra summativ sluttvurdering til formativ underveisvurdering.

¹ Nokut 2006, NOU 2003:16, NOU 2008:3, OECD (2005), St.meld. nr. 16 (2001-2002 St.meld. nr. 16 (2006-2007), St.meld. nr. 31 (2007-2008), Rapport 2006/1.

² Senere ble deler av disse perspektivene formulert som *elevkunnskap* i st.meld.nr.11. 2008-2009.

- samarbeidslæring og kollektive produkter og prosesser.
- Studentene skal i praksisfellesskapet arbeide med *egenvurdering* og *vurdering av andre*.
- Kvalitetskrav skal være kommunisert åpent og tydelig
- Åpenhet og tydelighet ift. hva som forventes av studentene og av lærere.
- Læringsøkologien skal tydeliggjøre gode eksempler på kvalitet, og eksempler på ordninger som slår galt ut.
- Tydelige lærings- og kompetansemål (Øhra 2003:6).

Lærerutdanningen i Vestfolds fokus på åpen kommunikasjon og feedback i læringsarbeidet har gått som en rød tråd gjennom avdelingens utviklingsarbeid de siste 10 årene. De siste 10 årenes utviklingsarbeid har da også lagt grunnen for kjernen i dagens LUT prosjektet gjennom en forankring i en sosiokulturell kollektiv didaktikk. Gjennom å arbeide for en *transparent* læringskultur har vi ønsket å profesjonalisere utdanningen gjennom å gjøre læringsprosessene synlige og kommuniserbare. Tar vi i dag utgangspunkt i John Hatties 800 metastudier i forhold til hva som fremmer læring er det nettopp kommunikasjon og feedbackskulturer som er den faktoren som så klart skiller seg ut. Så kaller han da også studien for *Visible Learning* (Hattie 2009). Utfordringen i dag er å institusjonalisere disse perspektivene inn i en lærerutdanning hvor vår rolle som lærerutdanner blant annet må være tett samarbeid med praksisfeltet ved å tilføre nye profesjonsrelevante kunnskapsressurser i et transparent læring- og utviklingsfellesskap (Hattie 2003 ,2007 og Nordenbo m.fl.2008).

Undervisningsrelevant didaktikk

Tendensen til at lærerstudenter ønsker en mer praktisk og undervisningsorientert didaktikk som problematiserer hvordan de skal undervise er en tendens som også bekreftes i studiet til Sissel Østrem. Her opplever ikke studentene at lærerutdanningen gir en relevant fagdidaktisk innføring:

..de etterlyser en mer praktisk orientering der spørsmål om undervisning blir trukket inn. Studentenes rop etter mer undervisningsrelevant didaktikk og spørsmålet om hvordan de skal undervise, kan oppfattes som en kritikk av utdanningen, men også som et tegn på kompleksiteten og motsetningene i arbeidets karakter.. (Østrem 2008:328).

Profesjonspraksis og elevkunnskap

Som en konsekvens av LUT prosjektets fokus på profesjonsutvikling ble det iverksatt et praksisforberedende verksted i 2008 hvor man muliggjorde simulering av klasseromssituasjoner som ble tatt opp på video med påfølgende løsningsforslag (også video). Disse arbeidene ble lagt i studentenes mapper og ble dermed gjenstand for felles deling og distribusjon i læringsfellesskapet.³

Erfaringene fra verkstedsarbeidet ble så gode at det i overgangen fra LUT til ny Grunnskolelærerutdanning GLU i 2010 ble besluttet og videreført og forankre verkstedmodellen men da med klare endringer. En av de sentrale endringene ble å trekke inn dramafaglig kompetanse nettopp for å spisse spillesituasjonene og å spille ut ulike perspektiver og roller knyttet til en praktisk og undervisningsorientert didaktikk.

Profesjonsnær verkstedsmetodikk

Verkstedet i GLU 2010 har vært en del av pedagogikk- og elevkunnskapsundervisningen (PEL) og didaktikk undervisningen i norsk. Verkstedet har blitt planlagt og gjennomført av en faglærer fra drama og teaterfag ved høgskolen. Hensikten med verkstedet har vært å gi studentene erfaring med profesjonsrettede tema og problemstillinger som kan knyttes direkte til skolen og didaktiske utfordringer i klasserommet. Gjennom fiktive situasjoner og simulerte spill knyttet tett opp til pedagogisk teori og fagdidaktikk har studentene blitt utfordret til å spille ut og argumentere for ulike fiktive perspektiver og valg. Målet er å starte arbeidet med å bevisstgjøre studentene i forhold til komplekse forventninger og krav til læreren som leder, formidler, konfliktløser og motivator.

Simulerte og faglig refleksjon

Spillesituasjonene har blitt strukturert som kollektive rollespill med bruk av forbrede rollekort og klare observasjonsoppgaver. Gjennom ulike former for rollespill og

³ Student video 2008: <http://rsongemo.home.hive.no/pedagogikk/2008-2009/13-klasseledelse>

Student refleksjonsnotat 2008: <http://rsongemo.home.hive.no/pedagogikk/2008-2009/16-mappeoppgave-4>

improvisasjon har studentene utforsket nye perspektiver som igjen knyttes til pedagogisk teori og didaktikk. Spillene har tatt utgangspunkt i praksisnære case som er utviklet i

samarbeid med praksislærere for å sikre relevans og autensitet. Verkstedet har inneholdt spill som både tematiserer strategisk og mer situasjonsbestemt ledelse. Erfaringene etter gjennomført verksted er at den strategiske, planlagte og på forhånd strukturerte ledelsen er den viktigste og mest tilgjengelige i det første året i lærerutdanningen. En videreføring av verkstedsmetodikken i andre år er nettopp å fokusere på den mer situasjonsbestemte, improviserte ledelsen som krever at studentene er mer kjent med grunnleggende faglige problemstillinger og ferdigheter.

Erfaringene fra verkstedet har blitt knyttet direkte til første praksisperiode i form av at sentrale problemstillinger og tema fra verkstedet overføres til oppgaver i praksis som senere dokumenteres i studentenes arbeidsmapper.

Evaluerings

Samtlig studenter (ca 70) har evaluert verkstedet som svært vellykket eller vellykket og ønsker en verkstedssuke neste studieår. Studentene påpeker at verkstedet er svært relevant i forhold til konkretisering av pedagogisk teori, utvikling av egen lærerrolle, kjennskap til didaktiske muligheter og arbeidsformer samt relevans i forhold til praksis. En av årsakene til at verkstedet har fungert slik som vi ønsket handler om at innholdet og eksemplene har blitt vurdert som profesjonsnære samt at den systematiske vekslingen mellom simulering/spill og teoretisk refleksjon deles i et åpent læringsfelleskap. Arbeidet med å opprette klarer rammer, progresjon og forventninger til studentenes innsats har også blitt vurdert som viktig for å lykkes.

Videre arbeid

Utfordringen for verkstedet videre er å få til et enda tettere samarbeid med praksisfeltet der praksislærere bidrar med feedback i forhold til konkrete case og dilemmaer som fremstilles i de simulerte situasjonene. I tillegg vil vi ønske å utvikle mer komplekse og fagsterke

didaktiske undervisningsforløp som studentene skal prøve ut i praksis med tettere samarbeid med faglærer i PEL, norsk og matematikk og eventuelt andre fag.

Det videre arbeidet vil også handle om å få til verkstedsmodellen som en integrert del av faglig og organisatorisk drift i organisasjonen slik at det opprettes et team som består av representanter fra fagpersonale ved Høgskolen i Vestfold og lærere fra praksisfeltet.

Relevant litteratur ift verksted:

- Gron, T.T. Engestrøm, Y. And Young, M.** 2003: *From Transfer to Boundary-crossing Between School and Work as a Tool for Developing Vocational Education: An Introduction*. In: Terttu Tuomi-Grøn and Yrjō Engestrøm: *Between School and Work. New Perspectives on Transfer and Boundary-Crossing*. Earli. Pergamon.
- Beach, K.** 2003: *Consequential Transitions: A Developmental View of Knowledge Propagation Through Social Organizations*. In: Terttu Tuomi-Grøn and Yrjō Engestrøm: *Between School and Work. New Perspectives on Transfer and Boundary-Crossing*. Earli. Pergamon.
- Hattie, J.** (2003): *Teachers Make a Difference. What is the research evidence?* Australian Council for Educational Research, University of Auckland.
- Hattie, J. & Timperley, H.** (2007) *The Power of Feedback* Review of Educational Research 77. 1, pp. 81–112.
- Hattie, J.** (2009): *Visible Learning. A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*. New York. Routledge.
- NOKUT: Evaluering av allmennlærerutdanningen i Norge 2006 Del 1: Hovedrapport.** Tilgjengelig 30.08.08:
http://www.nokut.no/graphics/NOKUT/Artikkelbibliotek/Norsk_utdanning/SK/alueva/ALUEVA_Hovedrapport.pdf
- NOKUT: Evaluering av allmennlærerutdanningen i Norge 2006. Del 2: Institusjonsrapporter.** Tilgjengelig 30.08.08:
http://www.nokut.no/graphics/NOKUT/Artikkelbibliotek/Norsk_utdanning/SK/alueva/NOKUT_INSTITUSJONSRAPP_web.pdf
- Nordenbo, S. E., Larsen, M. S., Tiftikçi, N., Wendt, R. E. og Østergaard, S.** (2008). *Lærerkompetanser og elevers læring i førskole og skole* (Dansk ClearingHouse). Tilgjengelig 30.08.08:
http://www.regjeringen.no/upload/KD/Vedlegg/Grunnskole/Lærerkompetanser_og_elevers_læring.pdf
- NOU 2003:16, I første rekke - Forsterket kvalitet i en grunnopplæring for alle.** Tilgjengelig 30.08.08:
<http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/dok/NOUer/2003/NOU-2003-16.html?id=147077>
- NOU 2008:3, Sett under ett - Ny struktur i høyere utdanning** (Stjernøutvalget). Tilgjengelig 30.08.08:
<http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/dok/NOUer/2008/NOU-2008-3.html?id=497182>
- OECD (2005).** *Teacher Matters: Attracting, Developing and Retaining Effective Teachers*. Tilgjengelig 30.08.08:
http://www.oecd.org/document/52/0,3343,en_2649_39263231_34991988_1_1_1_1,00.html Overview: <http://www.oecd.org/dataoecd/39/47/34990905.pdf>
- Otnes, Hildegunn** 2007. *Følge med og følge opp: verbalspråklig lyttemarkering i synkrone nettsamtaler*. Dokumentet er del av serien Doktoravhandlinger ved NTNU

Rapport 2006/1. Norsk allmennlærerutdanning - sett i lys av internasjonale trender og tilsvarende utdanninger i Norden. Utarbeidet i avdeling for utredning i Utdanningsforbundet av Jorunn Dahl Norgård

Roger Seljø 2003. Epilogue: *From Transfer to Boundary –crossing*. In: Terttu Tuomi-Grøn and Yrjō Engestrøm: *Between School and Work. New Perspectives on Transfer and Boundary-Crossing*. Earli. Pergamon.

St.meld. nr. 11.(2008–2009)Læreren Rollen og utdanningen. Tilråding fra Kunnskapsdepartementet av 6. februar 2009, godkjent i statsråd samme dag.(Regjeringen Stoltenberg II)

St.meld. nr. 16 (2001-2002). *Kvalitetsreformen Om ny lærerutdanning Mangfoldig - krevende – relevant*. Tilgjengelig 30.08.08:
<http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/dok/regpubl/stmeld/20012002/Stmeld-nr-16-2001-2002-.html?id=195517>:

St.meld. nr. 16 (2006–2007). ... *og ingen sto igjen - Tidlig innsats for livslang læring*. Tilgjengelig 30.08.08:
<http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/dok/regpubl/stmeld/2006-2007/Stmeld-nr-16-2006-2007-.html?id=441395>

St.meld. nr. 31 (2007–2008). *Kvalitet i skolen*. Tilgjengelig 30.08.08:
<http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/dok/regpubl/stmeld/2007-2008/stmeld-nr-31-2007-2008-.html?id=516853>

Øhra, M. 2009: *Lærerutdanning for ungdomstrinnet : En profesjonalisering av lærerutddanningen I: Lærerutdanning for ungdomstrinnet / Willy Aagre (red.) Oslo: Gyldendal akademisk .*

Øhra, M. 2006 . Formativ vurdering. Vurdering for læring med hjelp av digitale mapper . I: Utdanning for utvikling av skolen. Om skoleledelse og lærerens læring. Red: Halvor Bjørnsrud , Lars Monsen og Bjørn Overland. Gyldendal Akademisk Forlag.

Øhra.M. 2004: Kunnskapsdeling ved bruk av digitale mapper. I IKT og nye læreprosesser (red. Hildegunn Otnes) . En artikkelsamling basert på erfaringer fra et prosjekt ved avdeling for lærerutdanning. Tønsberg, Høgskolen i Vestfold, 2004. Notat 2 / 2004

Øhra.M. 2003: Avsluttende rapport fra prosjektet "IKT og nye læreprosesser" ved Høgskolen i Vestfold . Høgskolen i Vestfold Avdeling for lærerutdanning. FORSKPUB-ID: r04007060 (i pdf format)

Østrem, S. (2008a). *En umulig utdanning til et umulig yrke? Om allmennlærerutdanning og yrkesutøvelse*. Avhandling til ph. d. graden. Forskerskolen Livslang Læring, Roskilde Universitetscenter

Østrem, S. (2008b). *Foreslår livslang lærerutdanning* Utdanning 11.02

http://www.utdanningsnytt.no/templates/udf20_16164.aspx

Østrem.S. 2009. *Ny lærerutdanning – hva skal innholdet i studiepoengene være?* Utdanning 13.03.2009. http://www.utdanningsnytt.no/templates/udf20_19821.aspx